

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildning
Inriktning: Språk, kommunikation, lek och lärande.
Allmänt utbildningsområde 61-90 hp HT -2010

Genusarbete i fokus!

En kvalitativ undersökning rörande genusarbete i förskolan.

Examensarbete lärarprogrammet
Slutseminarium: 12/1-11
Författare: Jessica Leandersson
Handledare: Anders Urbas & Ulf Petäjä
Medexaminatorer: Arne Andersson
Examinator: Anders Nelson

Förord

Jag vill först och främst tacka pedagogerna för att ha fått använda deras förskola till min uppsats och för att ni har ställt upp och låtit mig filma er när ni har arbetat. Sedan vill jag även tacka min handledningsgrupp som hjälpt mig att få arbetet att gå framåt och sist men inte minst vill jag berömma mig själv för ett väl utfört arbete.

Halmstad 2011-01-12

Jessica Leandersson

Sammanfattning

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka om pedagogerna på en förskola i Halmstad arbetar genusinriktat, genom att jämföra förskolan i Halmstad med förskolan Tittmyran.

Teori

Detta kapitel kommer att ta upp ett par viktiga saker såsom vad genus innebär eftersom det ska ge en bild av begreppet. Därefter kommer genusprojektet Tittmyran att tas upp med fokus på pedagogernas arbetsätt före den stora förändringen till en mer genusinriktad förskola. Avslutningsvis förklaras ett sätt för pedagoger att arbeta genusinriktat. Jag har valt att utgå ifrån Kajsa Wahlströms bok, Flickor, pojkar och pedagoger.

Metod

Under metod kommer jag att beskriva hur jag gått tillväga med mitt arbete, vilka val jag har gjort men också hur tillförlitligt jag anser mitt eget arbete är. Jag kommer även att ta upp viss etik såsom att det är viktigt att alla deltagande ska vara insatta i vad arbetet går ut på redan från början. Mitt arbete är en kvalitativ undersökning där jag valt observationer som mitt sätt att samla information angående mitt ämne.

Avslutning

Min undersökning visade på att pedagogerna på Halmstad förskola bara bitvis arbetade genusinriktat, eftersom pedagogerna till viss del följde traditionella könsmonster har de en bit kvar på vägen innan jag kan säga att pedagogerna arbetar helt genusinriktat. För ett mer genusinriktat arbete skulle jag rekommendera att de använde sig av trestegsmetoden som pedagogerna på Tittmyran gjorde.

Nyckelord: Genusarbete, förskola och pedagoger.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Problemformulering.....	6
1.3 Syfte.....	6
1.4 Frågeställning.....	6
2. Teori	7
2.1 Vad är genus?.....	7
2.2 Genusprojektet på Tittmyran.....	8
2.3 Ett sätt för pedagoger att arbeta genusinriktat.....	9
3. Metod	12
3.1 Tillvägagångssätt.....	12
3.2 Urval.....	15
3.3 Tillförlitlighet.....	16
3.4 Etik.....	17
4. Exempel från Wahlströms bok	18
4.1 Hur behandlar pedagogerna barnen?.....	18
4.2 Hur styr pedagogerna barnen i pedagogiska aktiviteter?.....	19
4.3 Hur mycket tid ger pedagogerna flickor respektive pojkar i samlingsituationer, såsom samlingar och vid middagsbordet?.....	20
4.4 Visar pedagogerna att flickornas och pojkarnas intressen är lika viktiga?.....	21
5. Analys	22
6. Avslutning	28
5.1 Slutsats.....	28
5.2 Förslag på fortsatt forskning.....	31
7. Referenslista	32
8. Bilagor	33
Bilaga 1.....	33

1. Inledning

Förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att prova och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. (Lpfö 98 s.8)

I läroplanen här ovan beskrivs en av de uppgifter som pedagoger ska arbeta med inom förskolan. Det går att utläsa att pedagoger inom förskolan ska ge alla barn samma möjligheter oavsett vilket kön barnet har. Dessa möjligheter ska inte begränsas utifrån stereotypa könsroller utan pedagogerna på förskolan skall motverka traditionella könsroller. Med traditionella könsroller menar Hägglund i Månsson (2000) det sättet föräldrar och pedagoger bedömer pojkar respektive flickors egenskaper samt barnens sociala färdigheter. Under en studie gjord av Kärrby skriver Månsson (2000) bland annat att pedagoger uppmuntrar flickor till att bli deras små hjälpredor, eftersom flickorna ses som stillsammare och mer ansvarstagande än pojkar. Pojkar ses livligare och bättre på att ta konflikter.

Denna uppsats kommer fokusera på om pedagoger inom förskolan arbetar med att bryta förutbestämda mönster att se på pojkar respektive flickor. Följer pedagogerna läroplanen på denna punkt? Anledningen till att jag valt att fokusera på genusinriktat arbete i förskolan är till största del för att jag är nyfiken på hur genusinriktat pedagogerna i förskolan arbetar. Jag är snart färdigutbildad pedagog och jag vill vara en så bra pedagog som möjligt när jag slutar. Att ta till mig ett genusinriktat arbete kan vara ett sätt att förbättra mitt arbetsätt och därigenom utvecklas som både människa och pedagog. När jag sökte efter böcker till uppsatsen fann jag en bok skriven av Kajsa Wahlström. Boken handlade om ett 15 år gammalt jämställdhetsprojekt, där Kajsa Wahlström var förskolechef över en av de deltagande förskolorna. Jag fann detta projekt väldigt intressant och bestämde för att undersöka om pedagoger arbetar genusinriktat 15 år senare. Är genusarbete något pedagoger inom förskolan arbetade med?

Eftersom jag valt att utgå från förskolan där Kajsa Wahlström var förskolechef och där jämställdhetsprojektet startade har jag inte utgått från någon forskning utan från en välkänd praktik. Anledningen till jag valt utgå från den förskolan är att det lättare om pedagogerna på för-

skolan jag har valt arbetar genusinriktat om jag har just hennes förskola att jämföra med eftersom det var där allt började.

1.2 Problemformulering

Pedagogerna på Tittmyran, en av de avdelningar där Kajsa Wahlström var förskolechef, har utarbetat en genuspedagogik vars mål är att pedagogerna försöker uppmuntra barnen till att våga leka över könsgränserna och genom att alla får komma till tals försöker pedagogerna förstärka gemenskapen i både arbetslag och i barngruppen . På förskolan i Halmstad är naturkunskap och matematik i fokus, men kanske har pedagogerna här samma mål, kanske uppmuntrar de pojkar och flickor att leka med varandra och kanske gör inte pedagogerna någon skillnad på pojkar och flickor på förskolan. På Tittmyran är pedagogerna mycket noga med att finnas till för hela barngruppen och att alla i gruppen ska få rätt att säga sin åsikt. Hur arbetar pedagogerna på förskolan i Halmstad?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att jämföra en förskola i Halmstad med Tittmyran, där Kajsa Wahlström var förskolechef, för att se om pedagogerna på förskolan i Halmstad arbetar genusinriktat.

1.4Frågeställning

Arbetar pedagogerna på en förskola i Halmstad genusinriktat utifrån Wahlstöms perspektiv?

2. Teori

I detta kapitel behandlas vad genus innebär och hur pedagogerna valde att arbeta utifrån ett genusperspektiv på förskolan Tittmyran. Jag kommer även att behandla hur pedagoger kan arbeta genusinriktat och beskriva vad jag valt att utgå ifrån i mitt arbete.

2.1 Vad är genus?

Vad genus är kan beskrivas på många olika sätt. I denna uppsats ligger fokus på om genusarbetet inkluderas i pedagogernas arbetsätt.

Genus är inget som är nytt för samhället utan har funnits under mycket lång tid. Aristoteles diskuterade bland annat vad det innebar att vara man respektive kvinna men även hur de borde uppföra sig. (Hindman2001). De förväntningar som tillskrivs individer av manligt eller kvinnligt kön på skiljer sig mycket åt. Kvinnor förväntas ofta vara mer sociala och förväntas föra diskussioner medan män förväntas vara kortfattade och bättre på direkta order. (Gens, 2007). En studie gjord av Hägglund i Eideval (2009) tar upp att pedagoger ofta beskrev flickor och pojkar som varandras motsatser. I en spansk studie påvisas även att barn märker av om någon inte gör vad som förväntas av dem, särskilt svårt är det för pojkar eller män som visar en något mer feminin sida än vad som förväntas. I Eidevals menar Hellman att även barn är med och aktivt skapar de förväntningar som finns. Månsson, (2000) skriver i sin avhandling om tre olika grupper som hon valde att studera. Hon går in på djupet och studerar hur de vuxna bemöter barnen, både generellt som pojkar och flickor men även varje barn för sig. Hon upptäcker att varje barn är unikt och att det är mycket stora skillnader mellan barnen i varje grupp. Det finns inte så många studier gjorda på enskilda barn utan det mycket mer vanligt att studier görs på barn i grupp.

Genus skapas genom samspelet mellan människor. I Månsson (2000) avhandling menar Andréson att vi särbehandlar pojkar och flickor, vilket även Månsson (2000) menar på att barn och vuxna gör när de samspekar med varandra, eftersom de redan ser små barn i flick- och pojkgupper. I en studie av Andréson i Månsson (2000) ger pedagoger mer beröm och hjälp till pojkar. Hans studie visar även på att pojkar ses mer som individer än flickor. När pedagogerna interagerar med barnen skapar pedagogerna vissa bestämda mönster som vi kan se i Andréson studie, men också i Månssons undersökning. Gannerud och Rönnerman, (2007) menar på när pedagogerna skapar dessa mönster så kopierar barnen sedan dem, vilket sedan

kommer att påverka barnen på olika sätt, beroende på vilket kön barnet har. När pedagogerna tänker på sitt handlande och försöker behandla både pojkar och flickor utifrån samma förutsättningar är det lätt att ge dubbla budskap. Forskaren Eichler i Månsson,(2000) menar när pedagogerna arbetar med genus är det lätt att omedvetet motarbeta sig själv genom att erkänna att pojkar och flickor behandlas olika. Då skapar man segregation och där igenom dubbel moral eftersom man samtidigt skapar splittring mellan könen samtidigt som man försöker motverka att det är så. Samtidigt finns det två kön och genus handlar om att vara medveten om att flickor och behandlas olika.

Enligt Gens, (2007) är genus vad som anses manligt eller kvinnligt, vilket även Yvonne Hirdman (2001) håller med om. Yvonne Hirdman har bland annat bedrivit genusinriktad forskning och är särskilt känd för att ha lanserat vissa begrepp inom genusforskningen. Utifrån ett genusperspektiv menar forskare att det inte är så stor skillnad på män och kvinnor, utan att egenskaper som är knutna till det biologiska könet är skapade av hur samhället ser på manligt respektive kvinnligt (SOU 2006:75). Genus även kallat det sociala könet har alltså inget med det biologiska könet att göra utan är förväntningar som tillskrivs de olika grupperna. (Hirdman:2001). Pinker, (2006) som har ett biologisktsynsätt, håller med om att det finns vissa normer i samhället som gör att människor behandlar pojkar och flickor olika men han anser att dessa normer bygger på det biologiska faktum att det finns män och kvinnor och att de är olika. För att kunna leva upp till de normer som finns behöver man veta vilket kön barnet har därför vanligt att pojkar har blått och flickor har rosa. Pinker,(2006) anser att det handlar om så mycket mer än vilket kön barnet har och att det bara är vissa normer och värderingar som påverkar de skillnader som de olika könen uppvisar. Han menar på att många egenskaper hos de olika könen föds människor med, som att kvinnor oftast tar större ansvar för barnen än vad män gör.

2.2 Genusprojektet på Tittmyran

Ingmar Gens, mannen bakom förslaget till projektet och ca 60 pedagoger från sju olika förskolor kom för att delta i genusprojektet. Kajsa Wahlström, förskolechef, var en av deltagarna åren 1996-2000. Projektet skulle hjälpa pedagoger att arbeta mer genusinriktat i förskolan(Wahlström, 2003).

Genom genusprojektet började pedagogerna på förskolan Tittmyran att uppmärksamma de mönster som de själva skapade genom bland annat de förväntningarna som de har på de olika könen. Precis som i Hägglunds studie i Eideval (2009) uppmärksammade pedagogerna på Tittmyran att de beskrev de pojkar och flickor olika och pedagogerna ville därför utveckla sin verksamhet. För att kunna göra detta menar Wahlstöm, (2003) på att pedagogerna behövde få mer insikt i hur de själva arbetade, därför valde pedagogerna att observera sig själva tillsammans med barnen. Pedagogerna hade arbetat med genuspedagogik förut och ansåg att de fortfarande arbetade utifrån ett genusperspektiv. Pedagogerna började samla information genom att skriva ner saker de såg på gula postit-lappar som de sedan satte på köksdörren. När de hade fyllt större delen av dörren började de kategorisera lapparna i flickor och pojkar. Här kunde pedagogerna utläsa att pojkarna var i fokus. Det handlade nästan till största delen om konflikter, eller om sådant som lätt gick att mäta. De gångerna flickorna förekom var det för att de hade hjälpt till med något. Även i en studie av Andréson i Månsson; (2000) kan vi se att pedagoger ger mer plats och tid eftersom de i hans studie fick pojkarna både mer hjälp och beröm.

Pedagogerna på Tittmyran fortsatte med sin forskning och en av de saker de upptäckte var bland annat att de gärna fokuserade på bråkiga pojkar och snälla flickor. Sedan upptäckte pedagogerna också att anteckningarna inte visade hela bilden utan kunde lätt bli missvisande, därför kom pedagogerna fram till att de borde filma sina förehavande istället, eftersom de lättare kunde få med mycket mer. Till en början kände sig arbetslaget inte riktigt bekväma att stå framför kameran eller att tillsammans titta på filmerna. Det vände sig sedan vid både med att filma och bli filmade och hela tiden utvecklades de som arbetslag och blev allt självsäkrare och kunde börja förändra rutiner och förhållningsätt på förskolan.(Wahlstöm,2003)

2.3 Ett sätt för pedagoger att arbeta genusinriktat.

Det är väldigt vanligt att pedagoger på förskolor blir könsblinda. Att vara könsblind innebär att pedagogerna tror de arbetar genusinriktat, men i själva verket har de inte förstått problematiken som ligger bakom ett bra genusarbete. Pedagogerna anser att de behandlar alla barnen lika.(Olofsson, 2007;SOU 2006:75). Det som kan bidra till könsblindhet är att biologiskt sett är vi uppdelade i män och kvinnor och att bortse från att det är så skulle ställa världen på ända. De mönster som pedagogerna skapar tillsammans med barnen menar Steven Pinker utifrån ett biologiskperspektiv egentligen är genetiskt bestämda, alltså finns det vissa saker som

kvinnor har större fallenhet för och det samma gäller männen (Pinker, 2006). Det krävs hårt arbete för att pedagogerna ska kunna uppfatta de mönster och förväntningar som finns, men det blir betydligt lättare genom att ha ett öppet sinne och veta vad man letar efter. På vissa förskolor arbetar pedagogerna utifrån föreställningen att de är könsneutrala. Det vill säga att de bortser från de könsmönster som de flesta vuxna följer och kan därigenom inte föra mönstren vidare till barnen på förskolan. Problemet är att eftersom pedagogerna inte reflekterar över sitt eget handlande utan utgår från att alla gör det som de kan bäst, är det mycket lätt att befästa de traditionella könsrollerna än mer. Exempelvis manlig personal tar hand om snickarverkstaden medan hans kvinnliga kollega tar hand om syhörnan.

För att kunna motverka traditionella könsroller eller könsmönster behöver pedagogerna arbeta utifrån en medveten genuspedagogik. Inom en medveten genuspedagogik är det viktigt att tänka på att pedagoger ska tillföra och inte ta bort någonting. Birgitta Olsson författaren till *Modiga prinsessor och ömsinta killar* anser att traditionella leksaker så som Barbie och Batman ska finnas kvar på förskolan och i stället ska pedagogerna tillföra fler nyanser och större möjligheter till utvecklad lek (Olofsson, 2007). Medan pedagogerna på Tittmyran har valt att ta bort leksaker som är traditionella med motiveringen att det skapar mer könsuppdelad lek. Leksaker av det slaget utmanade inte barnens kreativitet. Pedagogerna valde att behålla klossar, lego, utklädningskläder, madrasser, kuddar och skapande material så som lera, deg och färg (Wahlström, 2003; SOU 2006:75). Det som både Olofsson och Wahlström har gemensamt är att pedagogerna ska inte beröva de färdigheter barn redan har, utan det handlar enbart om att tillföra barnen färdigheter som barnen sedan tidigare inte bemästrar (Wahlström, 2003; Olofsson, 2007).

Det är viktigt att alla barnen i barngruppen får stå i centrum. Det är pedagogens skyldighet att arbeta för att alla barn ska få möjligheten att stå i centrum på helt egen hand. På Tittmyran valde pedagogerna att genom lek hjälpa alla barnen att öva sig i att ha huvudrollen men också att kunna stå tillbaka och låta andra ha den. Pedagogerna delade upp barnen i olika grupper av samma kön tre gånger i veckan, att dela upp barn i olika grupper kan vara direkt farligt om man inte har ett väldigt tydligt syfte med varför man delar upp barnen på just det sättet. Sedan är det otroligt viktigt att pedagogerna är starka ledare i de olika grupperna och hela tiden arbetar med de mål de ställt upp för de olika grupperna. Pedagogerna på Tittmyran valde att dela upp barnen i pojk- och flickgrupper eftersom pedagogerna upptäckte att pojkar och flickor behövde öva på olika saker. Flickorna behövde öva på att stå i centrum medans pojkarna be-

hövde öva på att låta andra få vara i centrum. Genom olika röst- och ljudlekar försökte pedagogerna få flickorna att ta plats. Röstlekarna gick ofta ut på att träna sin röst så flickorna senare kunde hävda sig mer i gruppen. En av aktiviteterna som flickorna deltog i bestod av att skrika sitt namn så högt man kunde ut genom ett fönster. Pedagogerna hade även aktiviteter med pojkarna. En av aktiviteterna pedagogerna gjorde med pojkarna var bland annat att bada fotbad. Pedagogerna utgick ifrån att denna typ av aktivitet skulle få pojkarna att sätta sin kompis i centrum eftersom pojkarna arbetade två och två. Pedagogerna slog även ihop hela barngruppen och hade gemensamma aktiviteter. Denna gång hade pedagogerna valt att ha ansiktsmålning tillsammans med barnen. Även om aktiviteterna var lika för alla barnen kunde syftet variera beroende på vilket kön barnet hade. Målen som pedagogerna hade satt upp för flickorna i den gemensamma aktiviteten handlade om att flickorna skulle få vara ensamma i fokus, och skulle därigenom få öva sig i att fatta beslut helt efter vad de själva ville. Målet för pojkarna var att få lära sig att vänta på sin tur, men även ge pojkarna en lugn stund där de skulle få möjligheter att känna närhet till andra. Pedagogerna hade tänt ljus och satt på klassisk musik i bakgrunden allt för att skapa en rofylld positiv miljö, där pedagogerna skulle få möjligheten att föra konversationer med alla barn angående ansiktets delar och tankar och känslor. Pedagogerna gav alla barnen tydliga regler så att de visste vad som skulle hända under hela tiden de vistades på förskolan, genom dessa regler försökte pedagogerna att skapa trygghet och visa att alla kommer få delta. (Wahlström, 2003).

Sammanfattningsvis finns det här fyra olika sätt att arbeta utifrån. Vi har först de pedagoger som är könsblinda, som försöker men det blir inte som pedagogerna har tänkt sig. Sedan har vi de som ser pedagoger som arbetar utifrån föreställningen att pojkar är pojkar och flickor är flickor, alltså arbetar de från ett biologiskt perspektiv. Det biologiska perspektivet påminner lite om att vara könsneutral då arbetslaget på förskolan oftast består av både män och kvinnor och alla i arbetslaget väljer att göra vad de är bra, vilket kan skapa väldigt traditionella könsroller. Det sista arbets sättet är att pedagogerna medvetet arbetar med genusinriktat arbete. Denna uppsats utgångspunkt är att undersöka om arbetar genusinriktat, eftersom jag inte vet arbetsätt förskolan i Halmstad arbetar utifrån är det som delvis kommer undersökas.

Metod

I detta kapitel kommer tillvägagångssätt, tillförlitlighet, urval och etik behandlas.

3.1 Tillvägagångssätt

Nu nästan 15 år senare kommer jag att undersöka om genusarbete även finns på andra förskolor. Jag kommer därför att jämföra pedagogiken på Tittmyrans förskola med en förskola belägen i Halmstad kommun, för att ta reda på om pedagogerna arbetar genusinriktat. Nackdelarna med att bara välja en förskola är jag bara får en liten bit av verkligheten, men genom att bara välja en förskola kan jag gå riktigt in på djupet och verkligen skaffa mig en bättre helhetsbild. Min studie är en kvalitativ undersökning. Syftet med en kvalitativ studie är att beskriva vad som händer med objektet man studerar (Eneroth, 1984). Widerberg (2002) håller med när han menar på att i en kvalitativ studie är målsättningen att hitta innebörden av det man undersöker. I motsatt till en kvantitativ studie där mängden är av betydelse, som till exempel vid enkätundersökningar. Undersökningen som redovisas är baserad på observationer jag har gjort på en förskola under 3 veckors tid. Jag valde att mer ingående observera tre av fem pedagogers förhållningsätt tillsammans med barn som är 1-4 år. Jag har sammanställt observationerna för att skapa en helhet. I Lökken och Söbstad, (1995) menar de på att kvalitativa observationer först är inriktade på vissa detaljer för att senare rikta sitt intresse mot mer specifika delar. Dessa delar ses aldrig som lösrykta från sitt sammanhang utan till hjälp när man försöker komma fram till en helhetsuppfattning. Observationerna är utförda i en vardaglig miljö där barn och pedagoger vistas regelbundet. Lökken och Söbstad, (1995) menar på att en kvalitativ undersökning med barn ska vara i en miljö som de känner sig hemma i, eftersom det är viktigt att barnen kan känna att de kan vara sig själva och samspela som de alltid brukar göra även när jag är där för att observera. Även om mitt fokus ligger på pedagogernas förhållningsätt är det också viktigt att ta hänsyn till barnens trygghet.

När man observerar då iakttar man vissa händelser. Jag har observerat genom att videofilma och dokumentera med penna och papper. Det finns både det som kallas strukturerade och ostrukturerade observationer. De strukturerade observationerna är när man är mycket medveten om det man ska titta efter, man kan ha ett papper där man kan kyssa i om barnen gör eller inte gör vissa saker. Ostrukturerade observationer är när man inte riktigt vet vad det är man ska filma innan man ser det hända (Lökken och Söbstad, 1995). Min studie är strukturerad till den grad att jag visste ungefär vad jag har letat efter när jag observerade, men en del

av mina observationer skulle jag vilja kalla ostrukturerade eftersom jag även dokumenterat saker jag i det läget inte visste om jag skulle komma att använda.

Jag valde att förklara för alla pedagogerna och för alla barnens föräldrar, men jag berättade bara för barnen att jag skulle filma till ett skolarbete men aldrig varför. Eftersom jag berättade för pedagogerna vad jag letade efter när jag utförde min undersökning blir det öppna observationer, med öppna observationer menas att man till skillnad från dolda observationer visar sin närvaro och berättar varför man observerar. Genom dolda observationer kan observationerna ge bättre fakta eftersom det faller mer naturligt för alla deltagande. Det finns många bekymmer om man väljer helt dolda observationer, så som att forskare kan anklagas för att lura och manipulera personerna som deltar. Så även om dolda observationer hade kunnat ge mig bättre information så valde jag öppna eftersom jag anser de ska ha rätt att välja att delta. Den vanligaste sortens observationer i förskolan är öppna observationer (Lökken och Söbstad, 1995).

Det är vanligt att människor som är medvetna om att de blir observerade inte riktigt beter sig normalt. De kan känna sig generade över den kanske oönskade uppmärksamheten det kan föra med sig. Det finns även de människor som skulle kunna se mig som ett hot mot deras yrkesroll (Denscombe, 2004). Två av fem pedagoger vägrade att delta. Vad det beror på kan jag inte fastställa. Trots att jag visste att det kunde bli problem och att det finns många saker att ta hänsyn till valde jag att utföra min undersökning på detta sätt, eftersom jag anser att observationer av

Jag har analyserat mina filmer och annat material genom att ta varje del för sig och verkligen fokuserat på just den specifika delen. Genom att ha utgått ifrån Kaja Wahlströms bok, Flickor, pojkar och pedagoger har det varit lättare att jämföra de olika förskolorna, eftersom som jag har letat efter liknande saker. När jag har analyserat materialet så tolkar jag samtidigt och på så sätt visar jag på ett resultat. Enligt Lökken och Söbstad, (1995) handlar tolkning om hur vi förstår och uppfattar sådant som vi har skrivit ner. Man skulle kunna säga att man översätter, eller beskriver för andra vad som menas med det som står. Syftet med detta är att göra något förståeligt utifrån den analys jag har gjort. Det svåra med att detta är att vara helt objektiv när man analyserar något eftersom alla har vi olika saker med oss, vi har olika fördomar och olika sätt att se på saker och ting.

Jag kommer att utgå ifrån ett genusperspektiv då jag analyserar de observationer jag har gjort på förskolan i Halmstad. Jag har valt att utgå ifrån Kajsa Wahlströms bok Flickor, pojkar och pedagoger. Boken handlar om genusprojektet som hon och pedagogerna startade upp på förskolan Tittmyran. Boken beskriver hela vägen från ett arbetsätt med relativt traditionella könsroller till en förskola som strävar mot att bryta dessa roller. Jag kommer till största del att utgå ifrån det resultat som deras forskning gav innan de började förändra verksamheten. Deras resultat visade på att de inte arbetade genusinriktat till en början. Kajsa Wahlström väljer att fokusera mer på själva processen och inte lika mycket på målet med projektet, därför finns många tydliga exempel längs med vägen men inte lika många och inte alls lika tydliga när målet är nått. Hon använder sig av exempel från Tittmyran då hon berättar och drar slutsatser om pedagogerna arbetar genusinriktat men även hur pedagogernas arbetsätt skapar förväntningar på barnens beteende. Jag kommer att fokusera på om pedagogerna i Halmstad arbetar genusinriktat, eftersom jag faktiskt inte vet om de arbetar genusinriktat eller inte. De exempel jag valt i Kajsa Wahlströms bok att utgå ifrån de visar mig vägen genom att peka ut saker jag annars lätt kan missa. De exempel jag valt att utgå ifrån i Kajsa Wahlströms bok pekar på sådant som pedagoger gör som befäster de traditionella könsrollerna. Kajsa Wahlström går mycket noga till väga för att beskriva hur pedagogerna på Tittmyran upptäcker de traditionella könsrollerna. Jag kommer enbart använda fyra av exemplen från Kajsa Wahlströms bok. Första exemplet handlar hur pedagogerna behandlar barnen. Ger pedagogerna både flickor och pojkar samma chans att stå i centrum?

Det andra exemplet handlar om hur pedagogerna styr barnen i pedagogiska aktiviteter? Det tredje exemplet handlar om den tid pedagogerna ger varje barn. Hur många gånger pedagog tilltalar barnet, antalet följdfrågor barnet får och om barnet vänder sig spontant till pedagog. Det sista och fjärde exemplet handlar om pedagogerna visar samma intresse för både flickorna och pojkarnas olika intresse.

Pedagogerna på Tittmyran använde sig av en tre stegs metod. Först observerar pedagogerna sitt eget arbete med hjälp av bland annat filmning, sedan reflekterar de över sitt arbetsätt. Därefter försöker pedagogerna förändra verksamheten så att pedagogerna kan nå de mål som de har ställt upp. Sedan börjar pedagogerna om igen. Pedagogerna observerar verksamheten på nytt, därefter analyserar de vad som händer för att se om de har nått de mål de vill uppnå. Det finns alltid något man kan göra bättre och därför sätter pedagogerna upp nya mål för fortsatt arbete (SOU:2006:75;Wahlström, 2003).

Jag har valt att fokusera på den första delen av trestegs metoden när pedagogerna observerar sig själva eftersom det är det jag kommer att göra på Halmstads förskola, alltså observera pedagogernas sätt att arbeta. Genom undersökningar pedagogerna gjorde på förskolan Tittmyran kom de fram till följande resultat. Pedagogerna låter pojkarna stå i centrum och ge flickorna birollerna, Pedagogerna prioriterar pojkars intresse framför flickornas, pedagogerna ger pojkarna mer tid medans flickorna får vänta och pedagogerna förklarar på olika sätt under pedagogiska aktiviteter beroende på om det är flickor eller pojkar som deltar. Utifrån detta resultat skulle man kunna säga att pedagogerna inte arbetade genusinriktat. När jag kollar på mina observationer som jag har filmat och genom att ha dokumenterat med papper och penna kommer jag kunna leta efter likande situationer som finns i exemplen här nedan. Skulle det visa sig att jag inte kan se att pedagogerna följer samma mönster drar jag slutsatsen att pedagogerna på Halmstads förskola arbetar genusinriktat, eftersom pedagogen då ger både pojkar och flickor lika möjligheter. Skulle jag däremot hitta att de följer samma mönster skulle jag kunna dra slutsatsen att de inte arbetar genusinriktat.

Enkelt uttryckt skulle man kunna säga att jag gjort såhär,

1. Jag har utgått ifrån materialet som finns tillgängligt angående förskolan Tittmyran.
2. Jag har analyserat observationer från förskolan i Halmstad.
3. Jag har kommit fram till ett resultat genom att dra vissa slutsatser utifrån analysen.

3.2 Urval

Det finns olika sorts urval man kan göra för att välja förskola. Det finns slumpmässiga urval och icke slumpmässiga urval. (Denscombe, 2004) Mitt urval är inte slumpmässigt eftersom jag har valt att undersöka förskolan jag har haft min praktik på. Det är en kommunal förskola med tre avdelningar. På avdelningen jag besökte finns det 13 barn. Sex flickor och sju pojkar. Det finns även 5 pedagoger, alla kvinnor. Det finns både fördelar och nackdelar med att välja en välbekant plats. Nackdelarna är att om man känner både personal och barn kan det leda till att man kan komma lite för närma varandra och då kan det vara svårt att förhålla sig objektiv (Ejvegård, 2009). Det som jag ser som positivt är att om man känner varandra lite bättre och inte är totala främlingar kan stämningen lättas upp och de som deltar i observationerna kan våga vara sig själva. Anledningen till att jag valde just Tittmyran var för Halmstad förskola

besökte jag en avdelning och därför ansåg jag vore lättare om jag valde en avdelning på Kajsa Wahlströms förskola också. Varför det blev just Tittmyran skulle jag säga var ett slumpmässigt val, det kunde lika gärna ha blivit Björntomten som den andra avdelningen heter.

3.3 Tillförlitlighet

Det finns inte alltid mätinstrument för det som ska undersökas utan man får oftast skapa sitt eget (Ejvegård, 2009). Det är inte så lätt att undersöka arbetssättet hos en grupp, eftersom det inte är något man kan ta på, utan ett sätt att arbeta. Det närmaste jag kan komma är att undersöka om pedagogerna ger pojkar och flickor samma möjligheter, genom att undersöka hur pedagogerna behandlar barnen? Hur styr pedagogerna barnen i de pedagogiska aktiviteterna? Visar pedagogerna att flickornas och pojkarnas intressen är lika viktiga? Hur mycket tid ger pedagogerna flickor respektive pojkar? Genom att ta reda på hur pedagogerna arbetar kommer jag att se om pedagogerna arbetar genusinriktat eller inte.

Jag anser att det bästa sättet är att använda sig av observationer trots de brister som finns. Med observationer kan man ta reda på hur pedagoger arbetar istället för hur pedagogerna tror de arbetar, eftersom det är lätt hänt att man säger en sak men gör en annan. Ett av problemen med både observationer och analyser kan vara att alla människor vinklar det de ser på sitt eget sätt. Det spelar ingen roll om man har en bra utgångspunkt och vet vad man ska leta efter. Observerar eller analyserar två personer samma saker kan resultatet se annorlunda ut. Det är därför jag kommer att jämföra mina observationer med exempel från Kajsa Wahlströms bok, Flickor pojkar och pedagoger, eftersom jag behöver se hur andra har valt att göra i sina analyser och vilka slutsatser de har dragit. Vid mina observationstillfällen har pedagogerna reagerat en del på att jag filmade vilket har varit negativt eftersom bilden av verkligheten då inte riktigt stämmer överens med hur det verkligen ser ut, men genom att filma under tre veckors tid vände sig pedagogerna vid kameran. Det som man också måste ta med i beräkningen när man jämför två förskolor är att de ligger i två helt olika kommuner och skapar olika möjligheter för pedagogerna att arbeta. Genom att jämföra Tittmyran med en förskola i Halmstad har jag använt mig av andra hands material. Jag har inte själv observerat mer än på förskolan i Halmstad. Förskolan Tittmyran har pedagogerna själva gjort observationerna som jag sedan har tolkat. Jag skulle gärna om jag kunnat göra observationerna själv, men det går inte eftersom det utspelade sig för 15 år sedan. Genom att läsa annan litteratur finner jag den informationen tro värdig.

Med validitet menas att man har en metod som gör att man verkligen mäter det som man frågar om. Denscombe, (2004) tar upp tre grundläggande frågor, Har forskaren svarat på de rätta frågorna? Är svaren tillräckligt exakt för att svara på frågorna? och hur stor är sanningshalten i den information som samlats in? På dessa frågor skulle jag svara följande, jag anser att jag har svarat på frågan genom att ta reda på hur pedagogernas arbetsätt ser ut på förskolan i Halmstad för att sedan dra slutsatser angående om de arbetar genusinriktat eller inte. När det gäller sanningshalten har jag försökt att vara så objektiv som möjligt men som jag sagt innan har alla människor olika saker med sig i sina ryggsäckar och även jag har det.

3.4 Etik

Det finns en del etiska koder att ta hänsyn till när man utför undersökningar. En av koderna är principen om informerat samtycke. Informerat samtycke innebär tre saker, deltagarna ska ges all viktig information om vad som kommer att hända. Sedan behöver deltagarna kunna göra väl avvägda beslut och själv kunna avgöra om de vill delta. Beslutet att delta ska alltid vara frivilligt och det får inte förekomma tvång av något slag(Homan,1991). Jag berättade för pedagogerna vad jag tänkte göra eftersom jag anser att de ska ha rätten att välja om de ville delta eller inte. Även om min fokus ligger på pedagogernas arbetsätt och med pedagogernas arbetsätt menar jag hur pedagogerna förhåller sig till pojkar och flickor, så kändes det säkrast att föräldrarna fick skriva på ett papper att det var okej att jag filmade deras barn. Denscombe, 2004 menar på det finns en grupp som han kallar de utsatta och barn tillhör den gruppen, eftersom de kan inte hållas ansvariga för beslut de inte är redo att ta.

4. Exempel från Wahlströms bok

4.1 Hur behandlar pedagogerna barnen?

Pedagogerna låter pojkarna stå i centrum och ge flickorna birollerna.

Detta är ett rekonstruerat samtal (Wahlström, 2003 s. 28).

Exempel, vid måltiden sitter de varannan pojke och varannan flicka vid bordet. De har alla varsin dag att säga varsågoda.

- Varsågoda. säger Lars och alla lyssnar, vilket gör att han står i centrum.
- Varsågoda skriker Peter och förmanas av pedagogen.

Tommys tur, han tramsar sig en stund och får många nya chanser

Karin vill inte säga något

- Varsågoda säger Linnea, men ingen lyssnar.

Monica tar skeden och slår den hårt i bordet.

- Varsågoda Varsågoda Varsågoda skriker Monica och får en lång moralpredikan om att så gör inte flickor.

Pedagogen gör så att pojkarna lättare kan ta till sig rollen av att stå i centrum och hjälper till att skapa normen om att pojkar har företräde. Problemet uppstår egentligen redan när barnen sitter varannan pojke och varannan flicka, eftersom pedagogen har satt barnen så för att det ska bli lugnt och tyst vid bordet. Pedagogerna bör försöka uppmuntra det positiva, det barnen gör bra istället för att understryka det som är negativt. Pedagogerna skulle ha kunna berömma Lars för att han inte skriker utan talar lugnt. Sedan skulle pedagogerna kunna berömma de andra barnen för att de lyssnar på vad Lars säger. Förhoppningsvis kan det leda till att barnen får sig en bild av hur en huvudperson bör agera. Pedagogerna borde därav inte ha förmanat Peter eftersom hon då ger Peter den uppmärksamhet han vill ha även om det är negativ sådan. Sedan när pedagogen låter Tommy tramsa sig och ger han chans på chans, finns det risk för att pedagogerna ger de andra barnen bilden av att en huvudperson får göra som han vill. När det är Karins tur och hon inte vill är det viktigt att pedagogerna funderar på varför hon inte vill, speciellt om mönstret upprepas gång på gång, kanske har hon varit i situationen som Linnea hamnar i och vill inte att det ska hända henne. Det som även är viktigt är att pedagogerna fokuserar på barnet vars tur det är, eftersom det är det barnets tur att stå i centrum. Det kan annars lätt bli att barnen känner sig tvungna att ta saken i egna händer precis som Monica gjorde.

Monica fick inte en förmaning av pedagogen så som Peter fick när han skrek istället för att prata, utan en lång moralpredikan om att så gör inte flickor, vilket tydligt visar på att pedagogerna inte arbetar genusinriktat (Wahlström, 2003).

4.2 Hur styr pedagogerna barnen i pedagogiska aktiviteter?

Pedagogerna förklarar på olika sätt under de pedagogiska aktiviteter som barnen deltar i beroende på om gruppen består av flickor eller pojkar.

Exempel, hela förskolegruppen skulle på utflykt. På utflykten brukar de alltid spela olika spel och leka roliga lekar. I dag skulle barnen spela bowling. Barnen delade upp sig i två grupper. Alla flickorna i den ena och alla pojkarna i den andra. Pedagogen förklarar för flickgruppen

- Nu ska vi spela ett spel som heter bowling. Vi har sex kägglor, tre röda, två blå, en grön och en boll. Kägglorna ska stå så här: tre röda, två blå, en grön. Vi ska försöka slå ner så många som möjligt genom att rulla bollen mot dem. Ni måste stå bakom det här strecket och turas om. Så räknar vi poäng för att se vem som slagit ner flest. Nu kan ni börja (Wahlström, 2003 s.63).

Pedagogen går vidare till grupp två och förklarar för pojkgruppen

- Vi kör bowling. Ställ kägglorna så här. Den som slår ner flest vinner. Stå bakom linjen (Wahlström, 2003 s.63).

Pedagogen går mellan grupperna och i flickgrupp står alla barnen i kö. Den som står först i kön rullar klotet och räknar sina poäng och går för att ställa upp kägglorna igen och hämtar klotet och ger till nästa som sedan gör likadant.

Beroende på om det är en flickgrupp eller en pojkgrupp styr pedagogen gruppen på helt olika sätt. Pedagogerna instruerar barnen på två helt olika sätt, därav kommer också resultatet i de olika grupperna att variera. Detta leder till olika förväntningar hos barnen. Pedagogerna gav flickgruppen mycket mer ingående genomgång och även om pedagogen inte sa att hon förväntade sig att de skulle följa de regler som spelet hade, visade den tydliga genomgången att det förväntades. Till skillnad från flickgruppen gav pedagogen pojkgruppen nästan inga regler alls vilket kan tolkas som att det var okej att bryta mot reglerna och använda sig av det som fanns till hands (Wahlström, 2003).

4.3 Hur mycket tid ger pedagogerna flickor respektive pojkar i samlingsituationer, såsom samlingar och vid middagsbordet?

Pedagogerna ger pojkarna mer tid medans flickorna får vänta

Detta är en rekonstruerad händelse (Wahlström, 2003 s.47).

Exempel, det är samling och nio barn deltar, fem flickor och fyra pojkar. De sitter blandade utan någon egentlig bestämd ordning, och pedagogen sitter mellan två flickor.

Pedagogen tilltalar barnen ett och ett. Troligtvis ställer hon frågor.

Pedagogen frågar flicka ett något, men flicka ett svarar inte.

Samma sak med flicka två.

Pedagogen frågar pojke ett som svarar och vänder sig sedan självmant till pedagogen för att säga något.

Pedagogen frågar flicka tre som svarar.

Pedagogen frågar pojke två som svarar på frågan.

Pedagogen frågar pojke två något mer och pojke två svarar, sedan vid tre andra tillfällen vänder han sig självmant till pedagogen för att säga något.

Pedagogen frågar pojke tre något som han svarar på, sedan vid ett annat tillfälle vänder han sig självmant till pedagogen.

Pedagogen frågar pojke fyra något som han svarar på och vänder sig sedan självmant till pedagogen vid två andra tillfällen.

Två av flickorna blir inte tilltalade av pedagogen.

Pedagogen pratar med alla pojkarna, men vad hon säger går inte att utläsa utifrån diagrammet. Det finns en viss möjlighet att hon förmanade dem, men chansen kan vara större att hon frågar något eftersom de går att utläsa att alla pojkarna svarar på tilltal. De tog även eget initiativ att prata med pedagogen, vilket skulle kunna vara en av anledningarna till varför pedagogen pratade mer med pojkarna. Pedagogen pratade bara med tre av flickorna. Flickorna tog inte initiativet att självmant tilltala pedagogen (Wahlström, 2003).

4.4 Visar pedagogerna att flickornas och pojkarnas intressen är lika viktiga?

Pedagogerna prioriterar pojkars intresse framför flickornas.

Exempel, det utspelar sig ute på gården, pedagogen vill ha hjälp med att bära kompostavfall till komposten.

Det var cyklar Anders förbi:

- Anders, kan du cykla upp till komposten?.
- Nej jag cyklar svarar han och försvinner runt hörnet. (Wahlstöm, 2003 s.75)

Pedagogen går förbi några andra grabbar och gör en ansats att ge spannen till pojkarna, men ändrar sig halvägs där. Hon ser sig omkring och ser då plötsligt Kristina som sitter och målar med de andra flickorna vid ett bord. Pedagogen säger med huvudet på sned ganska bestämt.

- Snälla rara Kristina, du kan väl hjälpa mig och gå upp med komposten och så räcker hon fram spannen (Wahlstöm, 2003 s.75).

Kristina vill egentligen inte, hon tittar upp och skruvar på sig och säger tvekande

- Vi ritar ju?
- Det går snabbt, kila upp dit är du gullig, säger pedagogen.
- Men vi ritar ju...
- Det kan du fortsätta med sen. Jag passar kritorna så inte pojkarna tar dem svar pedagogen.
- Ja men...
- Men snälla Kristina, du vet väl att vi arbetar med miljö och kompost här hos oss. Maskarna måste ha sin mat, annars blir det ingen ny jord. Vad ska vi då plantera morötterna i? Då finns det ingenting att plocka i sommar. Vad ska vi då äta? (Wahlstöm, 2003 s.75).

Här syns det tydligt att pedagogen prioriterar pojkarnas intresse eftersom pedagogen inte avbröt Anders lek medan hon avbröt Kristinas . Pedagogen respekterar Anders nej mer, eftersom hon inte fortsätter att tjata (Wahlström,2003).

4 Analys

I detta kapitel kommer jag att analysera mitt material. Jag kommer knyta an till teorin i teori-kapitlet och jämföra mina observationer med exemplen utifrån Kajsa Wahlströms bok Flickor, pojkar, och pedagoger.

Denna observation utspelar sig vid frukostbordet en tisdagsmorgon. Barn och pedagoger äter frukost tillsammans, eftersom pedagogerna har gemensamt tagit beslutet att äta tillsammans med barnen. Det fanns sex barn närvarande vid frukosten, tre pojkar och tre flickor. Barnen är mellan 1-4 år gamla, varav alla utom ett av barnen är över tre år. Pedagogen öser först upp gröt åt den minsta flickan innan hon frågar varje barn i tur och ordning om de vill ha gröt. Frukosten fortlöper genom att pedagogen håller upp mjölk på alla barnens gröt och gör smörgåsar till dem som vill ha. Under frukosten tilltalar pedagogen pojkar något mer än flickor. Pedagoger ställer frågor till pojkar och pojkarna svarar. Frågorna handlar mycket om praktiska saker vid matbordet, såsom om de vill ha mer gröt eller mer smörgås. Flickorna tilltalas inte lika ofta men pedagoger frågar mer om vad de gjorde i helgen och ska göra under dagen, frågorna här handlar mindre om det praktiska görandet och mer om känslor och händelser. Flickorna får frågor där de ges tillfällen att utveckla svaren mer medan pojkarnas svar blir kortare. Pojkarna fick fler följdfrågor och var även de som pratade mest spontant. Flickorna pratade något mindre spontant men hade längre och mer utvecklande svar när de fick följdfrågor av pedagoger. Flickornas samtal avbröts av pojkarnas spontana kommentarer.

Här kan vi se att pedagoger ger barnen av sin tid fast på olika sätt. Pedagoger ger pojkarna inte lika stort utrymme i samtalet som flickorna får, fast pojkarna får företräde, eftersom varken pedagoger eller flickor reagerar på att pojkarna avbryter mitt i ett pågående samtal. I exemplet på sidan 20 under 4.3 så ger pedagogerna på Tittmyran pojkarna mer tid medan flickorna får vänta. Här kan vi se liknade mönster när pojkarna avbryter och tillåts avbryta utan att någon funderar över det. Vi kan även se att pedagogerna ger pojkarna fler följdfrågor än vad flickorna får. Det är inte lika tydligt som på Tittmyran, på sidan 20 i exemplet under 4.3 kan man se att det är pojkarna som får mer av pedagogernas tid. Här kan man se att pojkarna får pedagogernas tid när de önskar sig den genom att de pratar mer spontant. Flickorna får tiden när pedagogerna ger dem frågan. Gens säger att kvinnor förväntas ofta vara mer sociala och förväntas föra diskussioner medan män förväntas vara kortfattade och bättre på

direkta order. (Gens, 2007). Jag anser att det han säger stämmer. Genom att pedagogen ställde frågor där flickorna var tvungna att utveckla sina svar stärkte pedagogen förväntningarna på att flickor är mer sociala. Samtidigt stärkte pedagogen även förväntningarna på pojkarna eftersom hon ställde frågor som gav kortare svar och genom att alla lyssnade när en pojke pratade. Det vi även kan se är att pedagogen är mer praktisk med pojkarna och mer social med flickorna.

För att arbeta mer genusinriktat ska inte pedagogen behöver ta bort något utan som Birgitta Olsson (2007) säger en genusinriktad pedagog ska tänka på att tillföra och inte ta bort någonting. Alltså de färdigheter barnen bemästrar ska de inte fråntas (Olofsson, 2007 och Wahlström, 2003) .

Denna observation utspelar sig utanför förskolan, när barnen skulle på utflykt med treårsgruppen. Pedagogerna väljer att dela upp barnen efter ålder. Tre barn, två pojkar och en flicka ska kolla på lövens olika former. Pedagogerna sitter på huk och barnen står runt henne. Pedagogerna slår upp en sida i boken som visar olika gröna sommarlöv.

- Pedagogerna: Ni vet att löv är samma sak som blad.
- Pojke ett: Dom och pekar på trädet.
- Pedagog: Ja dom där uppe ja.
- Flickan: och där är en kotte och pekar i boken.

Flickan inkluderar sedan även nästa sida som visar träd och pedagogerna säger

- Pedagogerna: Det är något annat de gör där.
- Pedagogerna: Men om vi försöker kolla på de olika löven och hur de kan se ut.

Pedagogerna visar barnen boken och pekar på de gröna löven.

- Flickan: Det finns gula eller rödare löv också.
- Pedagogerna: mm
- Pedagogerna På sommaren ser de ut så här, då är det så här riktigt gröna och ni ser de här gröna, det finns något som heter klorofyll.
- Pojke ett: här är ett löv och visar pedagogerna.
- Pedagogerna: Jag ser det.
- Flickan: Så här kan löven se ut på hösten som också tar upp ett löv.

Pedagogen svarar inte på det sista flickan säger, utan är just nu helt fokuserad på det två pojkarna, även om pojke två inte säger något. Flickan försöker gå närmare men pedagogen säger åt henne att backa något. Samma sak försöker pojke ett att göra och pedagogen säger till honom på samma sätt som hon sa till flickan. Flickan pratar mest, men pedagogen tittar mest på pojkarna och inte lika ofta ser hon åt flickans håll som står lite vid sidan om.

När pedagogerna interagerar med barnen skapar pedagogerna vissa bestämda mönster som barnen sedan kopierar. Dessa mönster som pedagogen skapar kommer att påverka barnen på olika sätt, beroende på vilket kön barnet har (Gannerud och Rönnerman, 2007). Jag anser mig se mönster här där flickor är socialare men att pojkar får vara lite mer i fokus genom att pedagogen oftare tittar på pojkarna. Vilket vi även kan se i en studie av Andréén, där pedagogerna visar att pedagoger ger pojkar lite mer fokus än flickor (Månsson, 2000). Jag kan även se att detta är en praktisk uppgift, vilket gör att pojkarna hamnar i fokus medan den sociala biten inte får lika stor plats. Därför hamnar flickan lite ur fokus.

Flickan försöker gå närmare men pedagogen säger åt henne att backa något. Samma sak försöker pojke ett att göra och pedagogen säger till honom på samma sätt som hon sa till flickan. Detta tolkar jag som att pedagogen här behandlar pojkar och flickor lika. Både pojken och flickan får samma tillsägning.

Pedagogerna på Tittmyran delar upp barn i olika pojk- och flickgrupper tre gånger i veckan, för att stärka det pojkarna inte kan och det flickor inte kan. Det gör man inte på Halmstad förskola här består gruppen av både flickor och pojkar. Det kan vara bra att inte dela upp barnen i homogena grupper eftersom Wahlström (2003) menar på att det kan vara direkt farligt om man inte har ett väldigt tydligt syfte med varför man delar upp barnen på just det sättet. Genom att inte dela upp barnen i homogena grupper kan jag inte upptäcka att pedagogen ger instruktioner på olika sätt beroende på om det är pojkar eller flickor. Pedagogerna är mer inriktade på åldersgrupper och därför blir det inte att pedagogen förklarar på olika sätt eftersom alla grupper är heterogena. Pedagogen bestämmer vilka som ska delta i de olika grupperna vilket förhindrar vad som händer i exempel på sidan 19 under 4.2. Genom att pedagogerna på Halmstad förskola inte delar upp barnen i olika grupper menar Wahlström (2003) att barnen går miste om vissa färdigheter som pojkar och flickor behövde öva på var för sig.

Denna observation är inspelad en förmiddag då några av barnen skulle gå ut. Det är fyra tjejer och tre pojkar. Två av tjejerna pratar med pedagogen om att de vill leka med varandra. Pedagogerna svarar att flicka ettets mamma får ringa flicka tvås mamma och så får de bestämma lekdag. Pedagogerna går mellan de olika barnen, hjälper de att bland annat knäppa dragkedjor. Pedagogerna hjälper barnen i den ordningen de slussas ut från lekrummet. Pedagogerna pratar något mer med flickorna än med pojkarna, men alla får den hjälp de behöver. Det är ingen stor skillnad i vems intresse som prioriteras först, utan alla får hjälp när de har kört fast. Jag kan se att pojkarna får mer hjälp än flickorna, flickorna pratar och klär på sig, medan pojkarna går runt tills pedagogerna säger åt dem att klä på sig och även då får de hjälp med påklädningsprocessen. Alla barn går sedan ut samtidigt. Pedagogerna yrkar på att alla barn ska försöka först och att de inte hjälper att skrika högst. En av pojkarna hittar inte sina överdragsbyxor.

Pedagogerna hjälper pojke två när pojke ett kommer fram till henne och säger.

- Pojke ett: Kan du hjälpa mig, kan du hjälpa mig, kan du hjälpa mig. Han hoppar upp och ner medan han säger detta.
- Pedagogerna hittar du inga byxor?
- Pojke ett: Nää .
- Vänta då ska jag hjälpa dig.

Pedagogerna hjälper klart en av de andra pojkarna och går sedan för att hjälpa pojken som inte kan hitta sina överdragsbyxor.

- Pedagogerna: Titta vad pappa har lagt här, han tänker då på allt.

Mönstret upprepar sig igen, pedagogerna är mer praktiska med pojkarna medan pedagogerna samtalar mer med flickorna under icke pedagogstyrda aktiviteter. Men som vi kan se i exemplet på sida 21 under 4.4 visar pedagogerna mer intresse för pojkarnas intresse, medan här skulle jag vilja säga det är på två sätt. Pedagogerna visar mer intresse för vad flickorna säger och de samtalar mer, men pojkarna får här inte ta över genom att kräva hjälp genast som pojken med överdragsbyxorna. Han fick vänta på sin tur precis som alla andra. Sedan att pojkarna får mer hjälp kan tolkas som att pojkarnas intresse prioriteras men eftersom alla går ut samtidigt så gynnas inte någon av att vara klar först. Jag kan inte uppfatta att pedagogerna frågar några barn om de kan vara hjälpfröknar utan alla är så fokuserade på sitt eget. Med hjälpfröknar menas oftast flickor som hjälper andra barn eller pedagogerna med olika uppgifter som pedagogerna

ber dem om. Vilket påvisas i en studie gjord av Kärrbys. Där pedagogerna uppmuntrar flickorna till att bli hjälpfröknar (Månsson, 2000).

För att kunna arbeta genusinriktat behöver pedagogerna skapa trygghet. Pedagogerna på Tittmyran försöker genom att ge alla barnen tydliga regler så att de vet vad som kommer att hända under dagen (Wahlström.2003). Pedagogerna på Halmstad förskola har tydliga regler när barnen ska gå ut vilket gynnar ett genusinriktat arbete. Regler så som alla försöker själv, alla går ut samtidigt.

Här observeras två pedagoger och fem flickor och fem pojkar som har samling. Pedagogen har tagit fram en korg med rör. Gamla Pringles burkar klädda i olika presentpapper. Barnen sitter blandade, stora och små och flickor och pojkar om vart annat. Det finns inte lika många rör som barn, vilket resulterar i en del höga utrop om vem som ska få ta. Pojkarna pratar högre och flickorna hörs inte lika tydligt. Pedagogen väljer vilket av barnen som ska få ta i dag. Först får två flickor välja. Flicka ett tar en silver glittrig och flicka två en med ballonger på. Pedagogen säger till Flicka ett. Så du tar den som är så fin och blank. Sedan knackar hon försiktigt på burken och säger med låg röst vem tror ni det kan vara? Ut kommer pippi som de sedan sjunger om. Flicka två tar en med ballonger och pedagogen säger, så du tar den fina med ballonger. Pedagogen knackar åter igen försiktigt på burken och frågar med tyst röst vem det kan vara? Det var olle bolle. Han är ett troll med grönt hår. I slutet av sången så vinkar olle bolle till barnen och pedagogen vinkar med lillfingret. Sedan får två pojkar ta var sin burk. Pojke ett tar en burk med fotbollsspelare och pedagogen säger jäså du tog den med fotbollspelarna på, sedan knackar hon hårdare på burken och säger med normal röst, knackeli bank vem är här. Sedan sjunger alla björnen sover eftersom det var en björn i burken. Sedan säger pedagogen till pojke två att ta en burk. Han tar den med tomtar och samma sak sker igen, pedagogen pratar högre när hon förklarar och berättar vad som är i burken. Så sjunger barnen lilla snigel.

Omslagspappret ger signaler till barnen att det finns både flick- och pojkburkar, eftersom det finns glittriga, tomtar, fotbollsspelare och med ballonger på. Pedagogen skapar skarpare signaler då hon sänker rösten och pratar tystare när någon av flickorna valt en burk och höjer rösten och knackar hårdare på en burk som en pojke har valt. Sedan genom att referera till alla flick-

ornas burkar som fina helt oberoende av motiv. Pedagogen säger att både den glittriga och den med ballongerna på är fina.

Pojkarna skriker något högre än flickorna, men genom att välja två flickor först anser jag att pedagogen signalerar att är man tyst och snäll får man större möjlighet att vara först. I exemplet på sida 18 under 4.1 ger pedagogerna på Tittmyran pojkarna huvudrollen och flickorna birollerna genom att bland annat inte behandla barnen lika. Speciellt tydligt är det när Monica och Peter båda skriker men får olika tillrättavisningar. Pedagogen på förskolan i Halmstad ser inte till så att barnen sitter pojke och flicka, vilket gör att flickorna inte kan agera som buffer-tar mellan bråkiga pojkar. Hon väljer sedan ut två killar och två tjejer som får välja burkar, vilket gör att hon i det avseendet inte särskiljer barnen. Precis som i exemplet på sida 18 under 4.1 gör pedagogen det lättare för pojkar att ta huvudrollen. Pedagogen på Tittmyrans förskola låter pojkarna ha huvudrollerna genom att ge pojkarna uppmärksamhet när de skriker och håller på att tramsa. Pedagogen på Halmstad förskola förstärker ett liknande beteende genom att prata med starkare röst och själv visa att hon knackar hårdare på burkarna tagna av pojkar att det är okej att väsnas mer. Däremot ger pedagogen på förskolan i Halmstad inte pojkarna som väsnas rätten att börja utan låter flickorna börja ta burkar, vilket skulle kunna signalera att sitter man lugnt och tyst kan man få börja. Pedagogen väljer barn, vilka som ska ta och därigenom kan hon se till att alla barnen får vara i fokus. Genom att låta barnen sedan välja själva får de stå i rampljuset en liten stund. Pedagogen påverkar inte deras val genom att föreslå vilken burk barnet ska välja. Wahlström, (2003) menar på att det är viktigt att alla barnen i barngruppen får stå i centrum. Det är pedagogens skyldighet att medvetet arbeta för att alla barn ska få möjligheten att stå i centrum på helt egen hand.

5 Avslutning

Här kommer resultat och syfte och om jag besvarade frågeställningen att presenteras.

5.1 Slutsats

Syftet med denna uppsats var att jämföra en förskola i Halmstad med genusprojektet eftersom jag ville se om pedagoger arbetade genusinriktat. Jag vill se hur det kan se ut på en ”vanlig” förskola och ville ta lärdom av hur pedagogerna valde att göra på förskolan i Halmstad i förhållande till hur pedagogerna gjorde på Tittmyrans förskola.

Det jag har kommit fram till är följande. Utifrån analysen kan jag säga att förskolan i Halmstad inte bara arbetar utifrån traditionella könsmonster, utan arbetar bitvis genusinriktat. Saker som att pedagogen väljer att ha heterogena grupper där barnen kan få utforska saker tillsammans ser jag i alla högsta grad som genusinriktat. Däremot kan jag inte avgöra om det är medvetet utifrån ett genusperspektiv. Det ända jag kan säga är att grupperna är styrda av åldern på barnen eftersom pedagogerna har hand om olika åldrar på barnen faller det sig så. Samtidigt saknas homogena grupper där pojkar och flickor kan få öva färdigheter som de saknar, grupper som de på Tittmyrans förskola har tre gånger i veckan för detta ändamål.

På förskolan i Halmstad kan jag inte se i mina observationer att de använder sig av hjälpfröknar, med hjälpfröknar menas barn oftast flickor som springer ärendet åt pedagogen, vilket jag ser som genusinriktat. Även att alla barnen går ut samtidigt ser jag som genusinriktat eftersom varken pojkars och flickors intresse sätt först. Det finns ingen mening med att ha mer bråttom än någon annan i ett sådant läge.

Det som jag ser som traditionella könsmonster är att pedagogerna inte reflekterar över att pojkar avbryter oftare. Sedan att det finns förväntningar på att flickor är mycket socialare än pojkar, eftersom flickorna får mer frågor där flickorna måste ge ett mer utvecklande svar. Det som också syns är att flickor får ofta höra ord som beskriver hur saker är, som till exempel så du tar den fina med ballonger. Pojkar får höra andra saker så du tog den med fotbollsspelare på. Vad hindrar att även fotbollsspelare kan vara fina? Vilket påvisar att bemötandet från pedagogen är annorlunda mot flickor än mot pojkar. Att bemötandet är olika beroende på om det är flickor eller pojkar har också en bidragande orsak till traditionella könsmonster. Exempelvis sänker pedagogen rösten till flickor och pratar högre till pojkar. Dessa mönster skapar inte

ett genusinriktat arbetsätt och därför finns det fortfarande en del bitar att tänka på för att jag ska kunna säga att förskolan i Halmstad arbetar helt genusinriktat.

Den tanke som slagit mig under detta arbete är att arbeta med genus är som att gå på lina. Det gäller att hela tiden hålla balansen. Väger pedagogerna för mycket åt ena hållet så riskar de att förstärka mönster hos ena könet, så som att tjejer är mer sociala än pojkar. Väger pedagogerna för mycket åt det andra riskerar de att förstärka mönster så som att pojkar får företräde. Genom att pedagoger försöker få in pojkar i den sociala gemenskap som flickorna har, kan det tolkas som att pojkar får företräde och försöker pedagogerna fokusera på flickorna så får inte pojkarna öva på sina sociala färdigheter. Därför kan det vara väldigt knepigt att arbeta genusinriktat. Jag anser att det väsentliga här är att om pedagogen försöker tilltala alla barnen annars finns det en risk att barnen uppfattar det som att det bara är pojkar eller bara är flickor som får prata en bestämd situation.

På förskolan Tittmyran använde pedagogerna sig av en trestegsmetod först observerar de sitt eget arbetsätt sedan analyserar de vad som händer och försöker därefter förändra verksamheten så att det kan bli möjligt att nå de mål de har ställt upp. Pedagogerna försätter att arbeta utifrån det arbetssättet även när de har nått de mål de vill eftersom de observerar om de verkligen nått målen. För att sedan analysera hur pedagogerna skulle kunna utveckla sin pedagogik ännu lite till och arbeta lite mer genusinriktat. (SOU:2006:75) Jag kan inte se att pedagogerna på Halmstad förskola använder detta arbetssättet och därav kan jag bara säga att de delvis arbetar genusinriktat. Det kan finnas många olika orsaker till varför undersökningarna visade de resultat som den gjorde, men ser man observationerna anser jag att det är väldigt tydligt att pedagogerna inte arbetar genusinriktat. Arbetar pedagogerna genusinriktat då borde bland annat både flickors och pojkars intresse prioriteras lika högt och alla barnen borde få lika mycket tid av pedagogerna. Det borde med andra ord vara mer jämställt mellan könen.

Det är mycket vanligare med kvinnliga pedagoger ute på förskolorna och det kan finnas en mängd skäl till detta. Pinker, 2006 menar att ur ett biologiskt synsätt skulle inte lika många män välja att arbeta inom förskolan eftersom kvinnor har större fallenhet för omsorgsarbete än vad män har. Män i sin tur är bättre på matematik och att tänka tredimensionellt och där väljer de oftare ett annat sorts yrke. Jag anser att rent biologiskt skulle detta kunna förklara varför

det är så få manliga pedagoger inom förskoleverksamheten. Det gör inte att jag anser mig tänka utifrån ett biologiskt synsätt utan jag personligen tror det är en blandning av biologiska förutsättningar och det samhälle vi lever i. Vygotski (2006) säger att vi lär allt i samspel, att vuxna genom att samtala med barn lär dem hur de ska vara, Sedan imiterar barnen hur vuxna och gör då själva likadant. Jag anser att mycket ändå handlar om att göra medvetna val och tänka över sin roll som pedagog hela tiden, eftersom det annars är lätt som Eichler i Månsson,(2000) säger om att de lätt att ge dubbla budskap. Det jag anser är faran i att arbeta genusinriktat är att man som Eichler i Månsson (2000) säger kan dela upp könen i två läger och på det sätter göra gapet större än vart det var innan man började fokusera på genusarbete.

Jag anser det är viktigt att ha i bakhuvudet att lagom är bäst även om det är viktigt att arbeta med genus måste man se till att det inte gör mer skada än nytta. Det är därför det alltid är viktigt att observera sitt förhållningsätt. Annars är det lätt att det blir som på en förskola i norrland där jag arbetade under en tid. Pedagogerna på denna förskola uppfattade jag som väldigt bundna i traditionella könsroller och jag vet inte om de egentligen såg varje barn som individer, med egna personligheter. De dagar då en av pojkarna var på förskolan syntes det extra tydligt att pedagogerna var väldigt bundna i dessa roller. Pojken i fråga var fyra år den gången och han älskade verkligen att ha kjol och när han lekte mamma, pappa barn så insisterade han alltid på att få ha rollen som mamma. Pedagogerna såg pojkens beteende som ett problem och de hade haft samtal med föräldrarna, istället för att försöka ha ett öppet sinne hade pedagogerna fastnat i hur pojkar och flickor borde vara. Med att ha ett öppet sinne menar jag att pedagogerna måste försöka se barnen som egna individer som alla gillar olika saker och är på olika sätt. Efter att varit med om detta började jag se att genuspedagogik var något jag ville veta mer om. Det man som pedagog dock måste tänka på är varje individ är olika precis som Månsson(2000) upptäckte i sin forskning när hon gick in på djupet och studerade de vuxna samspelade med barnen på individ nivå.

Ur ett biologiskt perspektiv anser Pinker (2006) att det inte är riktigt rimligt att dra alla över en kam, eftersom skillnaderna oftast är större mellan grupper av samma kön än inom grupper av olika kön. Jag håller med författaren här alla är unika individer och även om så man måste som pedagog vara väl medveten om även om det viktigt att tänka utifrån pojkar och flickor som olika grupper är det minst lika viktigt att tänka på att alla är olika individer.

5.2 Förslag på fortsatt forskning.

Jag föreslår att man utökar undersökningen genom att välja fler förskolor eftersom jag bara har valt att fokusera på en förskola under tre veckors tid.

En intressant aspekt skulle vara om förskolan i Halmstad skulle börja försöka utveckla sin pedagogik och därigenom arbeta mer genusinriktat, då skulle man kunna återkomma för att se hur arbetet har gått.

7. Referenslista

- Denscombe, M. (2004). *Forskningens grundregler – Samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur
- Eidevald, C. (2009). *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.
- Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Gannerud, E. Rönnerman, K. (2007). *Att fånga lärarens arbete – Bilder av vardagsarbetet i förskola och skola*. Stockholm: Liber
- Gens, I. (2007). *Myten om det motsatta könet*. Finland: Leva
- Hirdman, Y. (2001) *Genus- om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber
- Lökken, G. & Söbstad, F. (1995). *Observationer och intervjuer i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, A. (2000). *Möten som formar: Interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Doktorsavhandling, Lärarhögskolan, Malmö.
- Nylén, U. (2005). *Att presentera kvalitativa data*. Malmö: Liber
- Olofsson, B. (2007). *Modiga prinsessor och ömsinta killar*. Malmö: Lärarbundets Förlag
- Pinker, S. (2006). *Ett oskrivet blad och andra myter om människans natur*. Finland: Natur och Kultur
- SOU (2006:75) *Jämställdhet i förskolan: om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Delegationen för jämställdhet i förskolan. Stockholm: Fritzes
- Strandberg, L. (2007). *Vygotskij i praktiken. Bland plugghästar och fusklappar*. Finland: Norstedts akademiska förlag
- Utbildningsdepartementet. (2006). *Läroplanen för förskolan*. Stockholm: Skolverket
- Wahlström, K. (2003). *Flickor pojkar och pedagog*. Kristianstad: Utbildningsradio AB

8. Bilagor

Bilaga 1

Hej

Mitt namn är Jessica Leandersson och jag går mitt sista år på högskolan i Halmstad. Detta år ska vi skriva examensarbete., som en del i min forskning behöver jag dokumentera hur en dag på förskolan kan se ut. Därför undrar jag om får er tillåtelse att filma ert barn. Filmen kommer bara fungera som underlag till arbetet och alla barnen kommer att vara helt anonyma.

Det är okej att mitt barn deltar.

Det är inte okej att mitt barn deltar.

Barnets namn: _____

Vårdnadshavarens underskift: _____